

סע לירושלים, גולדשטיין, ותמצא את הצבעונים גרסת ישראל

מיכאל ספרד 22.09.2021 10:00

אני מבין שהקהילה היהודית בדרום אפריקה סיימה את מלאכת חשבון הנפש על עברה וקשריה עם שלטון האפרטהייד הנפשע בארצה. אחרת קשה להסביר איך זה שלרבה הראשי, זאב וורן גולדשטיין, יש זמן פנוי לכתוב מאמרים המנקים את מדינת ישראל מהפשע הנתעב ("ניתוק האפרטהייד מדרום אפריקה — מניפולציה לא מוסרית", "הארץ", 21.9).

במאמרו, הרב גולדשטיין גוער בארגון זכויות האדם הבינלאומי Human Rights Watch וב"דומיו" על שהם מאשימים את מדינת ישראל בביצוע פשע האפרטהייד תוך שהם מודים – כך לטענתו – כי המונח נותק מהמשמעויות המקוריות שהיו לו במולדתו, דרום אפריקה. הרב עובר בשלב זה לקדש את שמו של האפרטהייד המקורי וקורבנותיו, מסביר כי עיקרו בחקיקה גזענית שאין בישראל ושההנהגה הפלסטינית אשמה בהתמשכותו של הסכסוך בשטחים הכבושים, וקובע לפיכך כי השימוש בו בהקשר הישראלי-פלסטיני הוא מניפולציה. מה עוד? אה כן, הרי אי אפשר לענות למבקרי ישראל בלי להאשים אותם באנטישמיות. אז הרב גולדשטיין, במהלך של פעיל הסברה ממוצע, מסיים את מאמרו בהזנייה של המונח, שבניגוד לאפרטהייד קדושתו כנראה לא מטרידה אותו. האשמת ישראל בביצוע פשע האפרטהייד היא אנטישמיות, אומר הרב, ואני סקרן האם הוא קצת מתבייש או בכלל לא.

ובכן, הרב גולדשטיין, היות ואני מסכים עם Human Rights Watch ובעצמי כתבתי חוות-דעת משפטית מפורטת הקובעת שישראלים מבצעים את פשע האפרטהייד בגדה המערבית (עבור ארגון זכויות האדם הישראלי "יש דין"), ומכיוון שמאמרו הוא דוגמה מעולה לרדידות שכופים אלה שמגנים על המדיניות הישראלית על שיח זכויות האדם, ומכיוון שהאשמת אותי באנטישמיות - אני נאלץ להגיב.

אתה מציג עצמך כ"ד"ר למשפטים ומומחה בתחום זכויות האדם", אולם מאמרו, הרב גולדשטיין, אינו מתכתב כלל עם ההגדרה המשפטית של הפשע שמצויה נכון להיום בשתי אמנות בינלאומיות ואף אחת מהן לא כוללת "תורת גזע" כרכיב של הפשע. אפרטהייד הוא פשע בינלאומי והוא לא חייב לשִׁבֵּט באופן מלא את המשטר הדרום אפריקאי של שנות ה-40 עד שנות ה-90 של המאה ה-20 כדי להתבצע. בדיוק כשם שפשע השמדת עם אינו חייב להתבצע בדרך מסוימת אחת (ונחסוך לקוראים את הדוגמאות), כך יש יותר מתצורה אחת של אפרטהייד. פשע האפרטהייד אכן בא לעולם בעקבות הניסיון הדרום אפריקאי שבו קבוצה גזעית אחת הפעילה משטר של שליטה ודיכוי של קבוצה על קבוצה גזעית אחרת, תוך כפיית נחיתות בזכויות ובמשאבים והנצחת הדומיננטיות של האדונים. הערך שמבצעי הפשע ריסקו ושעליו הגדרת האפרטהייד כפשע בינלאומי נועדה להגן, היא האנושיות המשותפת הגלומה בכלונו. הזכות של כל בני-האדם שהמשטר השולט עליהם ינהג בהם בשוויון

וששיוכם הקבוצתי לא יכפה עליהם נחיתות. קדושתו של ערך זה נפגעת באותה מידה כשהחלוקה בין אדונים ומשרתים נעשית לפי מפתח גזעי, דתי, אתני, לאומי או אחר. הערך נפגע בין אם המערך המשטרי האפרטהיידסטי מונע מאידאולוגיה גזענית או משיקולים כלכליים, פוליטיים דתיים או אחרים של הקבוצה הדומיננטית. הגדרת פשע האפרטהייד במשפט הבינלאומי ביצעה, אם-כן, אוניברסאליזציה של הפסול הספיציפי של המשטר הדרום אפריקאי. המונח התנתק מהמשמעות הקונקרטי שהיתה לו בארצך, לא העקרונית.

ועכשיו לישראל. במקום לבזבז את הזמן על ניצול התואר שלך כרבה של הקהילה בדרום אפריקה כדי לעוות את מושג האפרטהייד אני מציע לך להגיע לישראל ולסייר בה ובשטחים הכבושים: תמצא שם חמישים גוונים של אפרטהייד. סע לגדה המערבית ותמצא אפרטהייד "קלאסי", מהסוג המוכר לך: האדונים היהודים עם זכויות פוליטיות מלאות, בעלי זכות לבחור ולהיבחר, עם נציגות בכל המוסדות הקובעים את עתידם, והפלסטינים כמו השחורים במדינתך עד שנות ה-90 – ללא זכויות אזרח, ללא ייצוג וללא כוח פוליטי. חוק שונה חל על כל קבוצה ובית משפט אחר שופט את חבריה. ולא פחות חשוב – כל משאבי השטח מנותבים למיעוט הלבן, סליחה היהודי, על חשבון הרוב הפלסטיני. זהו הגרנד אפרטהייד שלנו: השתלטות על מים, אדמות, אוצרות טבע, תשתיות. מזכיר לך משהו?

סע לירושלים, הרב גולדשטיין, ותמצא את הצבעונים גרסת ישראל: תושבי מזרח ירושלים שהם תושבי קבע אך לא אזרחים, ולכן תלויים בנוכחותם פה כדי לשמור על מעמדם. חוטבי עצים ושואבי מים הרשאים לשהות באזור ה"לבן". חצה את הקו הירוק מערבה ופגוש את אזרחי ישראל הפלסטינים. רק מי שבאמת לא חי כאן יכול לתאר את מצבם, כפי שאתה כתבת, באמירה שהם נהנים מ"זכות הצבעה ושוויון מוחלט בפני החוק". המשפט נכון ושקרי בעת ובעונה אחת. אכן יש לפלסטינים הישראלים זכות הצבעה ורוב רובם של חוקי ישראל אינם מפלים אותם באופן ישיר (למעט אלה שבין היתר מאפשרים לך ולבני משפחתך להפוך ברגע לאזרחים ישראלים אבל מונעים זאת מקרוביהם).

מכל מקום, להתבונן על החוק כדי לקבוע מציאות חברתית זה כמו לקרוא את תוכן העניינים ולחשוב שאתה מכיר את הספר. מדינת ישראל מפלה את אזרחיה הפלסטינים כמעט בכל מישור באמצעות מדיניות ופרקטיקות מושרשות היטב. חשוב על השחורים בארה"ב. האם לומר עליהם שהם בעלי זכות הצבעה ונהנים משוויון "מוחלט" בפני החוק זה תיאור מלא של מצבם? ושם אף היה נשיא שחור! אלא שאתה יודע (אני מקווה) שהשחורים סובלים מאפליה וקיפוח מערכתיים, ממוסדים וכרוניים. האם זה כשלעצמו אפרטהייד? נניח שלא. אבל עכשיו דמיין שלארה"ב היה גם שטח כבוש שבו מיליוני שחורים נעדרי זכויות אזרח כפופים בכל ללבנים באופן רשמי ומשפטי. נו, ריח האפרטהייד עולה באפך?

הרב גולדשטיין, אתה לא חייב להסכים איתי. אבל אני מבקש ממך שני דברים: ראשית, נסה לנסח לעצמך מה בדיוק הדבר שפסול באפרטהייד ואז שאל את עצמך ביושר אם הוא לא מתקיים בהקשר הישראלי. שנית, נשום עמוק לפני שאתה מאשים מישהו באנטישמיות רק משום שביקורתו על מדיניות ישראל לא מוצאת חן בעיניך. מיליונים הופלו, הושפלו, עונו, נרצחו והושמדו בשל אנטישמיות. אל תעשה צחוק מהביטוי הזה.

הכותב ייצג את ארגון Human Rights Watch

